

Idrætslitteratur 1997-98 – en oversigt

Jørn Hansen og Niels Kayser Nielsen

I løbet af efteråret 1998 er det påny blevet aktuelt at diskutere historien og historieskrivningen, hvorledes opfattes besættelsestidens historie, hvad ved unge mennesker om holocaust, er den unge generation historieløs, bør den såkaldte PET-undersøgelse ikke følges op af en historisk analyse, for nu blot at nævne nogle eksempler.

Ved udgangen af 1997 udgav DGI Verner Bruhns velskrevne bog *Det skæve træ. Træk af ungdomsforeningernes og gymnastikforeningernes historie efter 1945*. DGI er ikke historieløs, her vedkender man sig traditionen for blandt andet at kunne forny sig. Med *Det skæve træ* står man godt rustet til kvalificeret at sammenholde gamle og nye synspunkter fra De Danske Ungdomsforeninger (DDU), De Danske Gymnastikforeninger DDG, De Danske Gymnastik og Ungdomsforeninger (DDGU) og De Danske Skytte Gymnastik og Idrætsforeninger (DDSG&I), hvor alle disse tidligere hovedforeninger nu indgår i DGI.

I bund og grund er det meningsløst at tale om historieløshed al virksomhed er historisk betinget, man kan så være sig dette mere eller mindre bevidst og i den forstand forholde sig til historien. En populær måde at forholde sig til historien på, har været udgivelsen af jubilæumspublikationer. I Danmark har dette i 1998 ført til publikationer om idrættens uddannelseshistorie. Antologien *Een Time Dagligen. Skoleidræt gennem 200 år* redigeret af Ivar Berg-

Sørensen og Per Jørgensen er blevet til på baggrund af, at det i 1998 var hundrede år siden, man afholdt det første et-årige gymnastikkursus under Statens Lærerkursus. Skoleidrættens historie behandles i antologien ud fra en samfundshistorisk tilgang, hvorved det fremgår, at henholdsvis en dannelsesmæssig og sundhedsmæssig tilgang med varierende tyngde har haft betydning for legitimeringen af skoleidrætten. Også Gymnasieskolernes Idrætslærerforening har kunnet fejre jubilæum, halvtreds år er det blevet til. I antologien *Når kroppen lytter og hjertet banker. Gymnasieskolernes Idrætslærerforening 1948-98* redigeret af Niels Vogensen får man et indblik i de pædagogiske diskussioner og udviklingsprojekter, der har optaget idrætslærerne i gymnasiet igennem de sidste halvtreds år. Idrætsundervisningen i gymnasiet er selvfølgelig ældre end halvtreds år, men om dette kan man blandt andet også læse i den førstnævnte jubilæumspublikation.

I 1997 kunne Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande fejre 100-års jubilæum. Dette jubilæum udgør baggrunden for en populærhistorisk og rigt illustreret fremstilling *Hundra år i idrottens tjänst* ved professor Jan Lindroth, Stockholms Universitet. På omkring hundrede sider kan man få et godt indblik i svensk idræts-histories hovedlinje.

Andre sider af nordisk idrætshistorie bli-

ver præsenteret i en særudgivelse »The Nordic World. Sport in Society« fra *The International Journal of the History of Sport Volume 14 1997 Number 3* redigeret af Henrik Meinander og J.A. Mangan. Danske, finske, svenske og et enkelt norsk bidrag omhandlende såvel velkendte som nye problemstillinger bringes her for et bredere publikum, samtidig med at det nordiske diskuteres i relation til andre dele af verdens idrætshistorie.

På svensk er der endvidere kommet et vigtigt bidrag til håndboldspillet historie, nemlig Lennart K. Perssons bog om Göteborg-klubben *Heid*. Bogen er et jubilæumsskrift, men hæver sig langt over den gængse standard herfor, og indeholder bl.a. en lang indledning der behandler hele den svenske håndbolds historie. Forfatteren, der ellers først og fremmest er atletikhistoriker, har med sit lange virke som foreningsmand i Heid de bedste forudsætninger for at skrive også om håndbold. Lennart K. Persson, der er lektor ved Historiska Institutionen ved Göteborgs universitet, viser, at han kan andet og mere end sin kildekritik.

Svensk fodbolds historie er behandlet i Bill Sunds bog *Fotbollens maktfält*. Sund har her placeret sig i et besværligt felt mellem forskning og populærvidenskab og kan ikke rigtigt beslutte sig for, om han skal vælge det ene eller det andet. Ikke desto mindre: hvis man er interesseret i svensk fodbold i snæver forstand, får man god besked. Sund kan sin historie og sine detaljer. Set i et videre perspektiv er der desuden en række spændende betragtninger over, hvorfor nogle klubber bliver succes'er, medens andre sygner hen. Sund peger på en række væsentlige forhold, herunder at klubben gerne må have en særlig stil, dvs. et symbolrepertoire der tegner en særlig profil, og desuden er det ofte en fordel,

at der i perioder har været en konkurrerende klub at tage kampen op med.

Og medens vi er ved svensk fodbold kan der være grund til at henlede opmærksomheden på Gunder Anderssons *Fasta situationer*, dvs. »dødboldssituationer«. Den bog rummer noget så sjældent som en registrant af svensk skønlitteraturs behandling af fodbolden (Hans-Jørgen Nielsen og Knud Lundberg er nu også nævnt). En dansk pendant hertil ville være velgørende. En lille pudsig detalje fra bogen: Ivar Lo-Johansson, der ellers tvivlede på idrætten, stiftede sammen med Nacka Skoglunds far en klub i Stockholm. Idrætten er undertiden mere kompleks, end man skulle tro.

På finsk er der publiceret en meget væsentlig idrætsdisputats, nemlig Erkki Vasaras *Valkosen suomen urheilivat soturit*, om den finske højreorienterede »skyddkårsrørelse«, der spillede en væsentlig rolle for finsk idræt og finsk historie i mellemkrigstiden. Bogen er et sjældent godt eksempel på, at den bedste idrætshistorie er den, der også har fasthed i almenhistorien. For danske læsere vil sproget givetvis være en barriere, men bogen er forsynet med et stort resumé på både engelsk og tysk.

Enkelte lokalhistoriske idrætstudier har set dagens lys i løbet af 1998. Niels Kayser Nielsen har bidraget med en artikel om ishockey i Horsens i tidsskriftet *Journalen*. Johnny Wøllekær har bidraget med et spændende supplement til de mere Københavns-orienterede nationale værker med skriftet *Da sporten kom til byen – en historisk-empirisk undersøgelse af sportens gennembrud i Odense ca. 1860-1920* udgivet af Stadsarkivet i Odense. Hos Johnny Wøllekær er det den såkaldte DIF-idræt, der er i højsædet. En anden tilgang præger Jørn Hansen, Anebine Danielsen og Thomas Skovgaards publikation *Idræt og*

Identitet. En undersøgelse af det danske foreningsliv i Sydslesvig – specielt med henblik på Flensborg By's Hovedkreds, hvor der blandt andet fokuseres på de identitetsmæssige problemstillinger, der er forbundet med, at adskillige tysktalende og måske tysksindede dyrker idræt i de danske idrætsforeninger syd for grænsen.

Det sønderjydske spørgsmål har haft afgørende betydning for store dele af den folkelige idræt. Denne historiske problemstilling kunne måske udgøre et indirekte udgangspunkt for DGI publikationen *Folkeoplysning, krop og dannelse* redigeret af Jørgen Gleerup og Niels Kayser Nielsen, eftersom man her forholder sig til folkeoplysning, krop og dannelse i det sen-moderne samfund, hvor såvel »de store historier«, der tidligere har legitimeret dannelsen og kropskulturen, som den nationalkulturelle ramme omkring folkeligheden, er under forandring eller eventuelt forestår en opløsning.

I Niels Kayser Niensens egen *Krop og Kulturanalyser. Den levede og den konstruerede krop* lægges der op til et opgør med modstillingen mellem en såkaldt ægte krop og en konstruktionskrop for i stedet at sætte studier i den sociale kropps skæringsfelt mellem den levede egenkrop og de samfundsmæssige normer for kropslighed. Samtidig indeholder bogen en række gode introduktioner til kultur- og kropsteorier.

På Kvindemuseet i Danmark i Århus åbnede man i august 1998 en særudstilling »Kvindelig Idrætsliv« og udgav i tilknytning hertil sammen med Institut for Idræt Københavns Universitet en antologi med titlen *Kvindelig Idrætsliv* redigeret af Anne Lykke Poulsen. Her kan man læse om

kvindeidrættens historie, om kvinders idrætsvaner og hverdagsliv, om kvindegymnastik, samt kvindehåndbold og kvindeatletik. Dertil kommer en række interviews med ni tidligere og nuværende idrætskvinder.

På engelsk kan man konstatere, at den tendens til interesse for kulturelle aspekter af idrætten, der længe har gjort sig gældende i UK, også i det forløbne år har sat sig spor. Det gælder fx Adam Browns bog *Fanatics*, der beskæftiger sig med fodboldfans rundt om i Europa. Dette område af idrætsforskningen, der i disse år er inde i et nybrud, får her et nyt væsentligt tilskud, derved at både nationale, regionale og racemæssige identitetsspørgsmål tages op til behandling. Adam Brown er ikke ukritisk overfor fan(atikerne), men – kendetegnende for en kulturanalytisk tilgang – prøver han også på at forstå fænomenet indefra.

Et sjældent undersøgt fænomen er idrættens sprog. Hvorledes sælger idrætten sig selv? Hvilke koder betjener man sig af? Hvilke matricer gør sig gældende? Hvorledes bidrager de til en for forståelse af idrætten? Det er nogle af de spørgsmål, man kan få svar på i Adrian Beard: *The Language of Sport*. Bogen beskæftiger sig med britiske forhold, men kan anbefales generelt til de forskere og studerende, der er interesserede i idrættens humanistiske afdeling.

Nævnes kan det også, at Henning Eichberg nu også er kommet på engelsk med bogen *Body Cultures*. John Bale og Chris Philo har sørget for udgivelsen af en række af Eichbergs ældste og bedste ting. Bale og Susan Brownell fra USA har lavet en introduktion.